

PRATARMĖ

Seniai pastebėta ir visuotinai pripažinta, kad kalba ir kultūra neegzistuoja be visuomenės, taip pat kaip nėra ir visuomenės be kalbos bei kultūros. Taigi kalba yra socialinės prigimties reiškinys, kurio atsiradimas glaudžiai susijęs tiek su paties žmogaus, kaip mąstančios, sąmoningos būtybės, tiek ir su visuomenės formavimusi bei visuomeninio gyvenimo formų raida. Tad nenuostabu, jog kalba yra ir bus įvairių tyrinėjimų objektas. „RES HUMANITARIAE“ XXIX numeryje pristatomi gana plataus spektro lingvistinių reiškinų tyrimai, taip pat etnologijos, etnomuzikologijos, literatūrologijos publikacijos.

Pirmieji trys straipsniai skirti reiškiniams, susijusiems su kalbos vartoseną, tirti. Vaidos DRUKTEINYTĖS ir Daivos PAGOJIENĖS publikacijoje nagrinėjamas lietuvių kalbos junginių, kuriuose vartojamas veiksmažodis *taikyti*, taisyklingumo klausimas. Empirinis tyrimas skirtas praktiniams kalbos vartojimo, profesinės kalbos žodžio *taikyti* reikšmių klausimams aptarti. Parodoma, kad dalis veiksmažodžio *taikyti* junginių, kuriuos kalbos vartotojai paprastai laiko taisyklingais, turi tinkamesnių kontekstinių atitikmenų.

Raimondos MIKAŠAUSKIENĖS ir Margaritos ČIROČKINOS straipsnyje analizuojama Amerikos verslo lyderių sakytinių kalbų retorinė elokucija ir dominuojanti figūratyvioji raiška, padedanti sukurti įtaigumo efektą. Tyrimo tikslas – išanalizuoti elokucinę šių kalbų topiką: nustatyti ir apibendrinti verslo lyderių kalbose dominuojančius retorinės elokucijos komponentus. Autorės savo tyrimu siekia išsiaiškinti, kaip įvairios retorinės figūros tampa įtaigumo ir emocinės argumentacijos instrumentais.

Zinaidos PACHOLOK (Зинаида Пахолок) ir Aleksandro NEVZOROVO (Александр Невзоров) straipsnyje analizuojamas sąmoningas etnocentrizmo principo naudojimas, suvokiant ir suprantant lietuvišką žodyną trumpalaikio ugdymo etape, lietuvių kalbos ir kultūros kursuose. Publikacijos autoriai, kuriems rusų ir ukrainiečių kalbos yra gimtosios, pradiniam lietuvių kalbos įsisavinimo etape skirtingose grupėse vykstančių kursų metu savarankiškai naudojo etnocentrizmo principą, kad nustatytų bendrus ir skirtingus tiriamos kalbos bruožus su gimtąja kalba.

Literatūrologijos temoms nagrinėti skirtos dvi publikacijos. Natalijos LYTOVCHENKO straipsnyje nagrinėjami pagrindiniai požiūriai į A. Belyj (Андрей Белый) kūrybiškumo analizę, nustatomos aktualiausios ir produktyviausios strategijos, kritiškai suvokiamos jo amžininkų religinės ir filosofinės pažiūros, poezijos motyvai ir vaizdai. Publikacijoje pateikiama analitinė straipsnių apžvalga, recenzijos, pirmoji monografija, taip pat dienoraščiai, atsiminimai, amžininkų užrašai, leidžiantys A. Belyj svarstyti epochos fone ir atskleisti jo religinės ir poetinės sąmonės bruožus.

Domininko BURBOS biografinio straipsnio pagrindinė tema – didiko Liudviko Skumino–Tiškevičiaus karjera keičiantis epochoms. Publikacijoje nagrinėjamas vieno iš Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės aristokratų, vėliau tapusio Rusijos imperijos subjektu, Liudviko Skumino–Tiškevičiaus (1748–1808) gyvenimo kelias, analizuojamos aristokrato karjeros trajektorijos ir nagrinėjamos priežastys, dėl kurių ne pačios galingiausios Lietuvos šeimos atstovui pavyko patekti į tuometinės visuomenės elitą.

Nemenkas publikacijų pluoštas skiriamas etnologijos, etnomuzikologijos tyrimų Lietuvoje ir užsienyje aktualijoms gvildinti. Linos MASLAUSKIENĖS straipsnyje nagrinėjamos patarlės, kuriose minima duona. Siekiama atskleisti, kaip yra traktuojama duona lietuvių patarlėse, ir pateikti duonos vaizdinio analizę. Publikacijoje tyrinėjamos lietuvių patarlės, kuriose duona traktuojama kaip valgis, taip pat aptariamos simbolinės duonos reikšmės ir duonos personifikacija.

Šio „RES HUMANITARIAE“ numerio išskirtinumas – jaunųjų mokslininkų darbų gausa. Net septyni įvairaus pobūdžio straipsniai tęsia etnologijos, etnomuzikologijos, lingvistikos temas ir yra publikuojami rubrikoje „Jaunųjų mokslininkų darbai“. Vaida RAKAITYTĖ aktualizuoja muziejų vaidmenį šių dienų visuomenėje, siekia aptarti Kūčių papročių gyvosios rekonstrukcijos ypatumus Lietuvos muziejuose: nagrinėjami vizualiniai Kūčių stalo inscenizacijos aspektai; atskleidžiama, kaip performatyvumo taikymas muziejuose padeda įgyvendinti naujosios muzeologijos konceptą Lietuvoje.

Ernestos DAMBRAUSKAITĖS publikacijoje svarstomas klausimas, ar kasdienybė eiliniame mažame Lietuvos miestelyje išties yra nejudri, sustingusi, tuščia ir kartu nemobili. Publikacijoje mobilumas kasdienybėje analizuojamas per Josvainių miestelio vietinių gyventojų judėjimo įpročius gyvenvietės viduje ir ryšius su artimiausiais miestais bei užsienyje gyvenančiais artimaisiais. Nagrinėjant mobilumą dėmesys skiriamas darbui, vartojimui, tarpusavio bendravimui, laisvalaikiui – kasdieninio gyvenimo veiklos sritims.

Ritos BALSEVIČIŪTĖS darbe tęsiama duomenų apie skirtingų vaidilučių grupių terapinę veiklą XV–XVIII a. rašytiniuose šaltiniuose analizė ir nustatomos šios veiklos refleksijos XIX–XXI a. liaudies medicinoje, remiantis archyvi-

niais ir autorės gydomųjų tikėjimų užrašymais. Tyrimas padeda atsekti liaudies medicinos terapinių metodų prasmę ir kilmę, galimą tradicijų raidą.

Anastasijos YAKOVLEVNOS LIUBIMOVOS (Анастасия Яковлевна Любимова) straipsnyje pateikiama Dnepropetrovsko srities vietovėse surengtų etnomuzikologinių ekspedicijų tyrimų rezultatų apžvalga. Esminis dėmesys skiriamas tradicinių dainų žanrinei įvairovei, dainavimo būdų analizei XXI amžiaus pradžios etnokultūrinio gyvenimo kontekste.

Jaremo PAVLIVO (Ярема Павлів) publikacijoje pateikiama etnomuzikologinė, muzikinė-tekstologinė ir interpretacinė tradicinio ukrainiečių šokio „Huculka“ analizė. Remdamasis melodikos bei ritminės struktūros analize, straipsnio autorius atskleidė būdingus vietinio Kosmač-Brustury apylinkių instrumentinio muzikavimo tradicijos stiliaus bruožus.

Žydrūnės ŠALAVIEJUTĖS straipsnyje nagrinėjami lietuvių kalbos liaudiški entomonimai (vabzdžių pavadinimai). Remiamasi kompleksinio lingvistinio tyrimo metodologine praktika, kai derinami semasiologiniai ir onomasiologiniai leksikos tyrimo būdai. Entomonimai tiriami kaip nominacijos ir motyvacijos proceso rezultatai. Nustatytas santykis tarp motyvuotų ir nemotyvuotų entomonimų teminės grupės narių, dominuojančios nominacijos rūšys, būdai, priemonės, svarbiausi motyvacijos požymiai bei motyvacijos modelių įvairovė.

Andriaus BUBNIO ir Indrės KONTRIMAVIČIUTĖS publikacijoje nagrinėjami trys populiarūs internetinės pramoginės kultūros tinklalapiai, kurių turinys vertinamas pagal tai, ar jame aptinkama Vakaruose dominuojančių naratyvų ir ar jie pristatomi pozityviai (pritariančiai), ar negatyviai (neigiančiai). Siekiama įvertinti, ar 1988 m. pristatytame Hermano-Chomskio propagandos modelyje išdėstytas 5-as ideologinis filtras aptinkamas tiriant internetinės populiariosios pramogų industrijos veiklą bei jos principus ir kiek ši veikla prisideda prie Vakaruose dominuojančių politinių naratyvų sklaidos.

Recenzijų skiltyje Asta BALČIŪNIENĖ pristato Jūratės Lubienės ir Astos Leskauskaitės mokomąją knygą „Šiaurės žemaičiai kretingiškiai“.

Kronikoje skaitytojai supažindinami su Klaipėdos universiteto profesoriaus Albino Drukteinio, švenčiančio jubiliejų, mokslinę ir pedagoginę veiklą. Jubiliatą kalbina bendradarbė Jūratė Lubienė ir Vaida Drukteinytė.

Tikimės, kad ir šiuosy skelbiami aktualūs lingvistikos, etnologijos, literatūrologijos straipsniai, taip pat kitos publikacijos sudomins mūsų skaitytojus!

Leidinio sudarytoja
dr. Kristina Blockytė-Naujokė